

ність та перспективність міждисциплінарних підходів до вивчення спадщини Г. Сковороди, а також необхідності поглиблення її філософських інтерпретацій. Цьому, зокрема, можуть сприяти порівняльні аналізи ідей його філософії та здобутків світової філософії.

В.Л. Петрушенко, Б.Т. Домбровський
Національний університет “Львівська політехніка”

ТРАДИЦІЙНІ XV ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАСНОВНИКА ЛЬВІВСЬКО-ВАРШАВСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ШКОЛИ К. ТВАРДОВСЬКОГО

© Петрушенко В.Л., Домбровський Б.Т., 2003

11 лютого 2003 року пройшли традиційні Читання пам'яті видатного філософа і педагога, організатора наукового життя у Львові К.Твардовського, від дня смерті котрого виповнилось 65 років. Тягар проведення Читань взяли на себе співробітники кафедри філософії НУ “Львівська політехніка”, на якій і була сформульована тема: “Інформація, комунікація, суспільство”. Бажаючих взяти участь у конференції було багато, навіть за межами України. Загалом в програмі міститься 39 назв доповідей, хоча виголошено було лише 23. Це завдяки інтернетівському сайту “Актуальна філософія у Львові”¹, на якому знаходиться інформація про історію та анонс цьогорічних Читань. До Львова намагались приїхати *В.А.Суровцев* та *В.Ладов* з Томська, *М. Броцький* з Вроцлава та *В. Сломський* з Варшави, *М. Росіак* та *Р. Клещ* з Лодзі, *В.М. Вандишев* з Сум. Одним завадив час та відстань, іншим – грип та випадкові непорозуміння. Вихід був знайдений все в тому ж Інтернеті: доповіді *В. Ладова*, *М. Броцького*, *В. Васюкова* та *О. Шульги* (Москва) розміщені на вищезгаданому сайті, а решта чекає своєї черги.

Від Обласної влади, а разом з тим, як неоднаразовий учасник конференції із відкриттям XV Читань присутніх привітав заступник обласної Ради Народних депутатів, завідувач кафедри філософії медінституту *І. Держко*. У своєму виступі він розглянув екзистенціальні та соціальні аспекти в комунікативному плані, підкріпивши висунуті тези прикладами історичного і регіонального характеру. Натомість *В.Л. Петрушенко* надав сцієнтистського напрямку своїй промові, розглядаючи ті ж самі аспекти, що і *І. Держко*. Він вважає, що дійсність людині відкривається лише через знання та екран її свідомості. Саме тому зростає роль когнітивного підходу в науці, оскільки він забезпечує єдине поле для взаємодії буквально всіх напрямків інтелектуальної діяльності. *В. Петрушенко* вважає, що когнітивний процес так чи інакше включає в себе та трансформує всі аспекти свідомої діяльності, а тому виникає проблема визнання та визначення статусу іншого суб'єкта в свідомості, або когнітивному полі неявної суб'єктивності. Отже, спілкування можливе лише тоді – робить висновок доповідач – коли особистість у своєму когнітивному полі згідна надати простір іншому суб'єкту. У виступі *Б.Т. Домбровського* було зауважено, що сьогодні інформаційний простір має віртуальний характер, тому що існуючі в ньому предмети є імагінативними, видуманими. Своєю появою вони зобов'язані дескрипціям, які в науковий обіг

¹ http://www.is.lviv.ua/~cathyway/LWS/LWS_index_ru.htm

впровадив Б. Рассел. Аналізуючи такі відомі з літератури приклади, як “круглий трикутник”, “нинішній король Франції”, “вечірня зірка” тощо. Б. Домбровський встановлює логічну форму дескрипції, в основі якої лежить парадигма частини і цілого, а не елемента та сукупності. Тому експлікація парадоксів іменування та їх елімінація контекстними визначеннями за допомогою пропозиціональних функцій є паліативом і залишає в пропозиціях дескрипціям модус позначаючих виразів нарівні з іменами, що не вирушує існуючих проблем, а лише локалізує їх контекстуально. Зауважено, що встановлення цілісного, іманентного уявленню предмету, а не його трансцендентних частин, даних у дескрипціях, тісно пов’язано з герменевтикою. Тематично схожим з попередньою доповіддю був виступ *Я. Саноцького* про мейнонгівські пресупозиції, значна частина яких окреслює існування представлених предметів, котрі за класифікацією Твардовського, що походить від Brentano, належать до уявлених предметів. Доповідь *О. Фільца* була присвячена визначенню проблеми “стосунків” психоаналітичного способу пізнання і системи критичного розуму Канта. Психоаналіз – критично зауважує О. Фільц – досі не особливо шукав і тим паче не знайшов свого місця в класичній філософській тематиці, хоча необхідність цього є нині доволі очевидною, оскільки дискусія на тему “науковість (ненауковість) психоаналізу в теперішній час є чи не найгострішою у фаховій психологічній та психіатричній (і навіть ширше) літературі.” На питання – Чому психоаналіз і Кант? – О. Фільц відповідає: “Бо саме Кант визначив сучасні принципи обмеженості і, відповідно, можливості наших способів пізнання. А тому шукати місце психоаналізу в системі критики чистого розуму Канта означало б шукати коріння критичної (і самокритичної) філософської традиції, до якої психоаналіз охоче себе причислює, але неохоче публічно визнає.” Доповідач робить висновок: “Якщо б Кант мав можливість визначити місце психоаналізу у своїй “системі” критики чистого розуму, то цим місцем, швидше за все, була б трансцендентальна рефлексія (як частина трансцендентальної аналітики)”. *Л.І. Мазур* у доповіді “Спілкування в просторі нової раціональності” критично підійшла до здатності розуму аналізувати явища і підкреслила роль ірраціональних чинників, зокрема сумніву і ризику, які підвищують рівень свободи, непередбачуваності в поведінці, а отже, змінюють параметри спілкування. “Віртуальна реальність у контексті інтерсуб’єктивності” стала темою виступу *В.Г. Маринюка*, котрий застерігав від загрози деградації психосоматики людини, що значну частку свого часу “живе” в інформаційному середовищі. Аналізу співвідношення феноменів свідомості та інформації був присвячений виступ *К.О. Виноградової*, котра підмітила, що в сучасних теоріях свідомості, які намагаються подолати декартівський дуалізм, питання про інформацію редукують до рівня психіки, останньому надають трансцендентного характеру, що дає підставу говорити по сучасний панпсихізм. Знаходженню трансцендентного в соціальній комунікації була присвячена доповідь *І.В. Карівця*, котрий стверджував наявність трансцендентного чинника залежно від маніпулятивного характеру комунікації. Він вважає, що лише у випадку неманіпульованих соціальних комунікацій трансцендентне присутнє. У виступі *Р.П. Даниляка* була зроблена спроба виявити необхідні умови міжособової комунікації. У доповіді *С. Симоненка* “Філософія: комунікація чи спілкування?” була зроблена спроба розглянути філософію як комунікацію, в якій філософія постає як раціонально-логічна (формальна) інформація, і філософію, як спілкування, в якому філософія постає як живий процес обміну думками між учасниками симпо-

зіуму, як співчуття. Тут інформація не тільки сприймається, але й переживається, стає доленосною, смисложиттєвою. Перший тип філософії пов'язаний скоріше з цивілізаційно-суспільними процесами і технологіями, другий стосується духовно-екзистенціального життя особистості. *Е.Ф. Єленєвський* в своїй доповіді розглянув спілкування як притаманий людській природі динамічний конфлікт, що розгортається в процесі комунікації, рушійною силою якого є контрверсії егоцентризму та соціальної функціональності, як і конформного утотожнення. Автор відмітив напрям розвитку цього конфлікту від міжособового спілкування до інтраіндивідуальної комунікації. Релігієзнавчий аспект комунікації був розглянутий у доповіді *В.П. Савельєва*, котрий виділив два вектори спрямування цього процесу – зовнішній і внутрішній. Перший, на думку автора, може призвести до конфліктів у ворожому середовищі зовнішнього світу, а другий спрямований до спілкування з Богом за посередництвом Біблії. Поняття інформативності в аспекті людських взаємин було розглянуто *О.П. Петрушенко*, котра поза вербальним рівнем комунікації виділила цілу низку ситуацій, що сприяють зростанню інформації. Була зроблена спроба класифікації цих ситуацій в культурологічному плані. Окремим явищем комунікації була присвячена доповідь *О.А. Матюхіної* “Семіотизація світу в ритуалі”, в якій на прикладі Різдва святих виокремлені знакові структури, що зберігаються у вигляді традицій. *С.М. Повторєва* намагалась екстраполювати структурний підхід з синтаксису знакових систем на семантику (теорію смислу). *О.К. Цимбалюк* розглянула інформаційно-комунікативні функції костюму з історичної, естетичної та етичної точок зору. Ця доповідь є продовженням теми семіотики костюму, що була започаткована на двох попередніх Читаннях. Переосмисленню наукової спадщини, що веде свій родовід від австрійської філософії Больцано і Brentano до Вітгенштейна та Поппера була присвячена доповідь *Є.Г.Виноградова*, котрий запропонував відмовитись від її оцінок в якості “тріумфу ірраціоналізму” та ввести в обіг поняття “центрально-європейської філософії, що виникла в результаті конвергенції аналітичної філософії та феноменології, як головних напрямків наукової філософії ХХ ст.”. Доповіді *П.Г. Берко* та *О.І. Гірного* були присвячені особливостям педагогічного процесу з використанням сучасних технічних засобів в інформаційному просторі. Перший доповідач застерігав від зловживання технічними засобами, зокрема інтернетом, оскільки при цьому, на думку автора, втрачається складова виховання, уособленням якої є вчитель, натомість наголос кладеться на навчання, зокрема на індивідуальне і неконтрольоване використання інформації. Другий доповідач вважає вчителя менеджером, “який організовує диференційовано груповий (від індивідуального до фронтального) процес здобування знань учнями”. У доповідях *М.М. Одарченко* та *Я.А. Дуброва* були розглянуті психофізичні типи з урахуванням комунікацій в соціумі. *Г.Ф. Карвацька* з позицій етики проаналізувала феномен інформаційного простору як двополюсну структуру, що визначається двома станами індивіда – кабалою інформації і свободою від неї. У доповіді *І.М. Сурмай* було підкреслено значення символів в комунікації. *О.М. Нагорний* підмітив у ЗМІ зміни смислу слів та виразів, які робляться свідомо, для чого порушуються фонетично-орфографічні та граматичні норми. Цей феномен був названий ним “семантичною диверсією”.

Коротенький підсумок за 15 років.

Виправдання своїй діяльності організатори Читань знаходять в поставі засновника Львівсько-Варшавської філософської школи К. Твардовського. Чи не шукав він істину і чи

не прикладав він жертовних зусиль для організації наукової співдружності, незважаючи на атаки націоналістичних та клірикальних кіл, підступні дії кар'єристів і підлабузників? Чи приймав він до свого семінару студентів з подальшим захистом дисертацій за якимись іншими ознаками, окрім особистих чеснот? Але навіть й тут він зазнав гіркої смаку зради від одного з найталановитіших своїх учнів. Залишається додати, що це був львівянин. Натомість з архівних документів можна довідатись, що справжньою втіхою для Твардовського було продовження особистих стосунків з Котарбінським і Лесьневським, а особливо з Балеєм і Татаркевичем, котрих до Львівського університету не в останню чергу запровадила саме постать філософа і педагога. Приваблює постать Казимира Твардовського і сьогодні. А це можливо за умови збереження пам'яті про видатного філософа і організатора науки.